

Nut en noodzaak van relationele en seksuele vorming

'Let's talk about sex'

INHOUD

'Ons huis moet veilig zijn'

Een groeiend aantal homoseksuele docenten durft niet voor zijn geaardheid uit te komen op school. Waarom zou je het aan de grote klok hangen, het geeft immers maar problemen? Jammer, want in een veilige school voelen docenten en leerlingen zich vrij om een stukje van zichzelf te laten zien. Ook als het om gevoelige onderwerpen gaat. Steun van de schoolleider kan helpen. [Pagina 5](#)

Onderzoek

Het onderzoek 'Beter voor de klas' (oktober 2003) vond plaats in het kader van *Enabling Safety for LesBiGay Teachers*, een project van COC (belangenvereniging van homo's en lesbiennes in Nederland), onderwijsbond AOB en APS. Belangrijkste conclusie: er valt nog veel te winnen op het gebied van aandacht voor seksuele diversiteit in het Nederlandse onderwijs. [Pagina 7](#)

Vallen en opstaan

Het Nijmeegse Lindenholt College staat te boek als veilig. Maar homoseksuele docenten blijven er toch liever in de kast. Dat moet veranderen. De school is hard aan het werk om de sociale veiligheid voor iedereen te vergroten, onafhankelijk van huidskleur, godsdienst of seksuele voorkeur. In samenwerking met de GGD en het APS vinden trainingen en pilots plaats. [Pagina 8](#)

Islam en homoseksualiteit

Het Edith Stein College in Den Haag telt vijftig nationaliteiten. Zoveel verschillende culturen, religies, achtergronden, dat zal wel de nodige problemen met zich meebrengen. Zeker als het om zaken als homoseksualiteit gaat. Niets is minder waar. Het geheim is een schoolklimaat waarin respect voor elkaar en tolerantie voorop staan. Met inachtneming van duidelijke spelregels blijken dan veel zaken prima bespreekbaar te zijn. [Pagina 11](#)

Voorlichting over relaties en seksuele diversiteit is essentieel. Om te bevorderen dat leerlingen veilig vrijen en om te voorkomen dat ze gepest worden vanwege hun seksuele geaardheid. Een veilige school doet daarom wat ouders steeds vaker nalaten: praten over seks.

Door Monique Marreveld

'Ja, ik ben lesbisch.' Chantal van Gigch, docente wiskunde in opleiding, zegt het lachend. Een paar jaar geleden was dat wel anders. Vijftien jaar oud was ze, toen ze ontdekte dat ze lesbisch was. Het duurde niet lang voor haar klasgenoten het wisten. 'Iemand had het ontdekt op mijn sportclub en opeens wist de hele school 't. Ik werd uitgesloten door mensen die ik helemaal niet kende. In de pauzes verstopte ik me in het gebouw.' Een les relaties en (homo)seksualiteit deed haar besluiten – na een week wikkelen en wegen – om hulp te vragen. 'Voor mij was het een hele opluchting om het kwijt te kunnen bij een leerkracht en om een stuk veiligheid te hebben. Ik kreeg een boek mee, kreeg lessen zelfvertrouwen en ik merkte dat andere leraren werden ingelicht. Vanaf dat moment voelde ik dat ik veilig was, dat er op mij gelet werd.'

Als docent – nota bene werkzaam op haar oude school het Segbroek College in Den Haag – is Van Gigch nu extra gefocust op leerlingen die mogelijk in de verdrukking zitten. 'Leerkrachten hebben mij uiteindelijk kunnen beschermen en ik zal er alles aan doen om leerlingen ook die bescherming te bieden. Maar ik zie, nu ik aan de andere kant sta, dat je als docent veel ontgaat. Er zijn zoveel momenten dat je er niet bij bent. Daarom is het belangrijk dat een onderwerp als homoseksualiteit aan de orde komt op school. Passieve tolerantie in de klas is niet genoeg. Je moet werken aan actieve tolerantiebevordering bij leerlingen. Leerlingen moeten gewoon luisteren, anders snappen ze het nooit en gaan dit soort dingen maar door! Als je dit onderwerp overslaat bij verzorging of maatschappijleer, dan zeg je eigenlijk tegen mij: jij bent niet belangrijk, jij wordt overgeslagen. Dat wil ik niet meer, ik wil er trots op zijn.'

UIT DE KAST

Yvonne Verschragen maakt er op het Haagse Segbroek College absoluut geen geheim van dat ze lesbisch is. 'Toen ik hier kwam, was ik net uit mijn huwelijk gestapt. Dat was zo'n lang proces geweest, ik kon absoluut die kast niet meer in. Ik was er zo vol van dat ik het onderwerp hier

min of meer op de kaart heb gezet. De reacties van collega's waren verschillend, maar ik heb altijd wel steun gehad van de directie. En langzamerhand is dat sfeertje doorbroken dat het iets raars en bijzonders is. Ook andere docenten zijn inmiddels uit de kast.' Maar Verschragen blijft alert. 'We hadden hier laatst een aantal optredens van een buitenlandse rapgroep die bleek te promoten dat de enige juiste seks die tussen man en vrouw is. Daar hebben we meteen over gepraat en bij de tweede voorstelling werd dat – op last van de rector - geschrapt. Aan de andere kant moet je wel eens wat laten gaan. Ik hoor leerlingen hier ook wel schelden, "homo" of "kankerhoer", en daar bedoelen ze eigenlijk niks mee. Als je daar keihard tegenin

Les in (diverse) relaties helpt bij coming out

gaat, maak je meer kapot dan dat je de zaak vooruit helpt. Want dat laatste is toch wat je wilt: dat leerlingen zien dat homo's en lesbiennes niet zielig zijn, maar gewone mensen.'

Op veel scholen durven docenten zich nog niet te laten kennen als homo of lesbiëne en ontbreekt daarom een rolmodel voor de leerlingen. En niet elke docent durft het aan meer dan het verplichte, technische biologie-verhaal in de klas te vertellen. Wie toch aandacht wil besteden aan seksuele diversiteit, kan externe deskundigen in huis ha-

len. Het COC heeft medewerkers die scholen bezoeken om informatie te geven. Nadeel is dat homoseksualiteit dan weer apart wordt behandeld: de leerlingen gaan als het ware aapjes kijken. Minder specifiek zijn Riagg en GGD. Veel vestigingen bieden tegenwoordig ondersteuning op het gebied van seksuele vorming door bijscholing van docenten of complete thema-dagen. Homoseksualiteit wordt er dan meegenomen in het algemene verhaal rond seksualiteit en de behandeling van het onderwerp ontmoet minder weerstand.

Agnes van Bussel, jongerenpsycholoog op de afdeling preventie van de RGC - Westelijke Mijnstreek in Sittard, bezoekt jaarlijks met haar collega's tientallen klassen en geeft nascholing aan evenzoveel docenten. 'Seksuele voorlichting is hard nodig. Leerlingen weten zo weinig, al hebben ze soms veel ervaring. Ons advies is daarom: zet relaties en seksuele vorming op het programma in alle klassen. En wat seksuele diversiteit betreft: ik kom veel weerstand tegen bij docenten. Mensen die onbewust door grapjes aan leerlingen toch een signaal geven dat ze daar niks mee te maken willen hebben. Ook onder leerlingen – autochtoon en allochtoon – leven veel vooroordelen. We worden nu eenmaal allemaal opgevoed als hetero's.' Aandacht voor diversiteit is dus geen overbodige luxe, vindt Van Bussel.

LANG LEVE DE LIEFDE

Diverse organisaties bieden het onderwijs ondersteuning zoals het Nederlands Instituut voor Gezondheidsbevordering en Ziektepreventie en Stichting soa-bestrijding. >>

Wist u dat?

Bijna een vijfde van de veertienjarigen op het vmbo heeft al geslachtsgemeenschap gehad en een derde van de vijftienjarigen. Veel leerlingen nemen bij die eerste keer wel voorzorgsmaatregelen, maar een kwart gebruikt helemaal niks en loopt dus een risico op seksueel overdraagbare aandoeningen (soa) en zwangerschap.

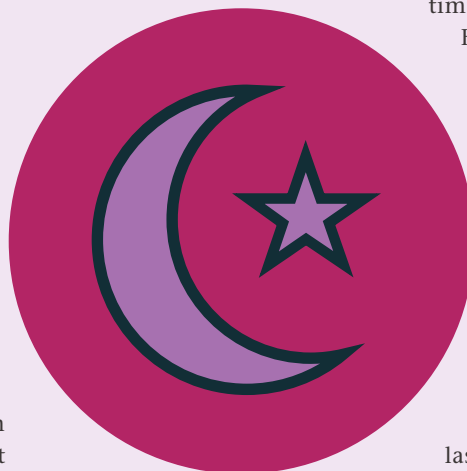
Er zijn geen precieze cijfers over soa bij jongeren, maar het aantal soa is bij een bredere groep mensen licht gestegen. Ook het aantal tienerzwangerschappen is toegenomen (zie Doorsnede, p. 28). Tot nu toe was Nederland hekkensluiter in de statistieken. In de leeftijdsgroep 15-19 jaar ging het in 1990 om 8.6 geboorten per duizend meisjes, in 2000 was het 14.1. Het abortuscijfer bij tienermeisjes is sinds begin jaren negentig verdubbeld. Wat homoseksualiteit betreft: als je vmbo-jongeren vraagt of ze wel eens met iemand van de eigen sekse gevreeën hebben, dan zegt 3.5 procent van de 13-15 jarigen ja. De islamitische

jongens hebben er het meeste ervaring mee (7.8 procent), maar willen het vooral niet benoemen als homoseks vanwege het stigma dat er omheen hangt. Uit onderzoek dat Mark Bink, student sociologie aan de Universiteit van Amsterdam, in het voorjaar van 2003 deed op het Oostvaarders College in Almere, blijkt dat leerlingen op individueel niveau toleranter zijn ten opzichte van homoseksualiteit dan algemeen wordt aangenomen. Ze hebben zelf geen problemen met homo's, maar ze verwachten dat het in de groep anders ligt. Ze denken dat hun medeleerlingen negatief denken over homoseksualiteit, en omdat de groepsdruk sterk is, heeft dit effect op hun gedrag. Docenten merken dat dit 'misverstand' negatieve gevolgen heeft voor het gedrag ten opzichte van homoseksuelen en homoseksualiteit in het algemeen. Zij geven echter ook aan dat de negatieve groepsnorm over homoseksualiteit doorbroken kan worden door het onderwerp bespreekbaar te maken in de klas. /MM
Bron: Rutgers Nisso Groep en Stichting soa-bestrijding.

St. soa-bestrijding ontwikkelt bijvoorbeeld lespakketten over liefde, veilig vrijen en seksualiteit voor onder- en bovenbouw van het voortgezet onderwijs en traint onder andere docenten in samenwerking met het APS. Veel docenten zijn vol lof over het pakket *Lang leve de liefde* (LLL) van

Boeken, contactpersoon èn condoomautomaat

de St. soa-bestrijding dat onlangs werd genomineerd voor de zogenaamde *Global Awards*, tijdens een wereldfestival over gezondheidscommunicatie. De video uit dit vmbo-pakket werd geselecteerd uit 1100 inzendingen uit 33 landen. Bij het pakket worden ook docententrainingen aangeboden door de GGD (zie Didaktief, december 2002 p.24). Jacqueline Boerefijn van het Accent College kent het goed: 'Vooral de soap uit LLL is een *eye-opener* voor mijn leerlingen, in de zin dat je dus nee kunt zeggen, een eigen mening kunt hebben en dat iedereen verschillend is. Ze vinden het super, ik moet echt de boekjes natellen als ik ze weer inneem. Het is een feest om te geven.' Meestal tenminste, want Boerefijn

vindt het - zoals bijna alle docenten - wel moeilijker worden in groepen met veel allochtone jongens. Het thema homoseksualiteit wordt niet uitgebreid behandeld in LLL, toch slaat ze dat soms maar over. 'Dan heb ik er van die macho-haantjes tussen zitten, die helemaal op tilt slaan als het woord "homo" alleen al genoemd wordt. Normaal gesproken weet ik wel hoe ik allochtone "grote monden" moet aanpakken, maar hier ben ik soms bang dat zo'n les ten koste gaat van potentiële homoseksuele leerlingen in de groep. De sfeer is dan zo agressief, zo intimiderend.'

Haar ervaringen - en die van velen met haar - onderstrepen des te meer dat het nuttig kan zijn op meer paarden te wedden als het om diversiteit gaat. Aandacht in de klas, natuurlijk, maar ook nazorg op de achtergrond. Veel mensen pleiten voor het aanwijzen van een vertrouwenspersoon op school die leerlingen kan informeren en doorverwijzen. Nuttig en laagdrempelig: boeken over seksuele diversiteit in de schoolbibliotheek. En last but not least, een condoomautomaat. Van Bussel: 'Veel leerlingen willen wel veilig vrijen, maar durven geen condooms te kopen.' Een school die veilig vrijen serieus neemt, moet die laatste stap dus ook nemen. <<